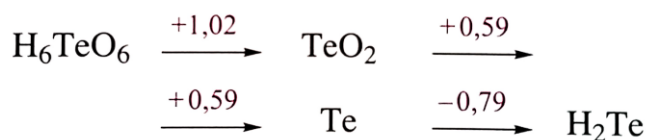
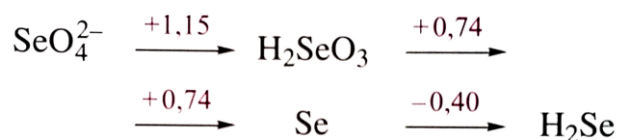
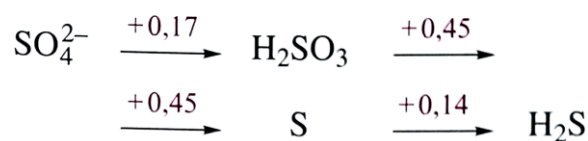
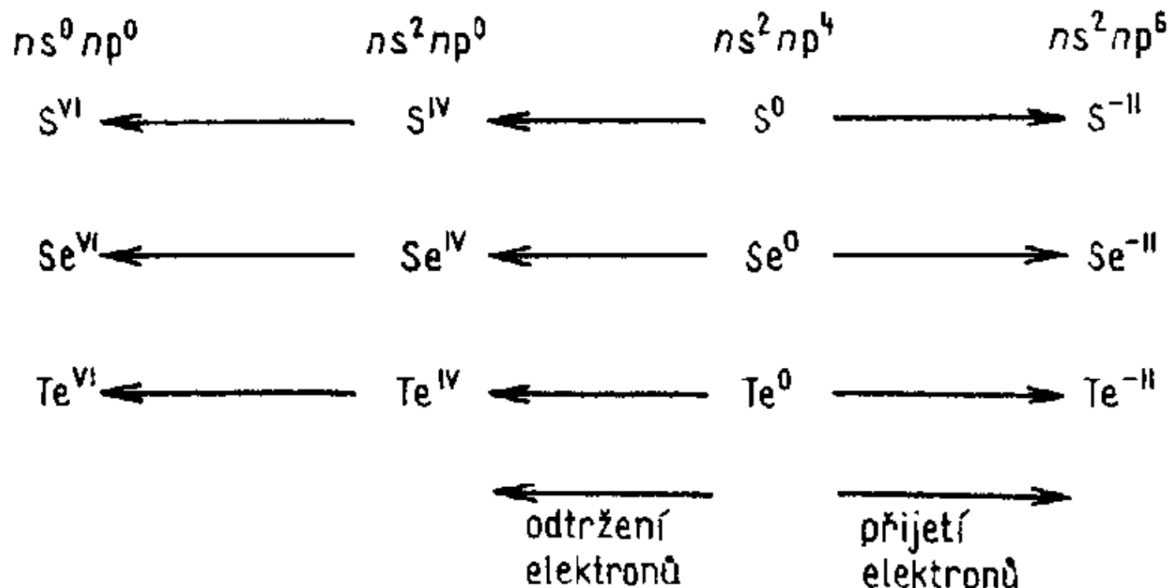

16. skupina Se, Te, Po, Lv

Konfigurace $ns^2 np^4$, využití prázdných orbitalů nd

Se (stopově biogenní), Te jsou polokovy, Po je kov.

Elementární prvky působí slabě oxidačně a sami se redukují do ox. stavu $-II$. Vyskytují se i ryzí, většinou se sírou. Ve sloučeninách taktéž

se S, selenidy, telluridy – též i jako telluričnany či tellurany či jako oxidy SeO_2 a TeO_2 .

Reagují s alkalickými hydroxidy a oxidujícími kyselinami. Na vzduchu hoří na MO_2

Příprava hydridů:

Kyselost hydridů roste od H_2S po H_2Te , stabilita klesá.

Příprava halogenidů – přímou syntézou z prvků.

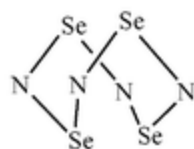
Se: *selene* – měšíc, vytváří několik alotropických modifikací,

Výroba Se:

Použití: barvení skla na růžovou až červenou barvu, pigmenty, inkousty, smalty, emaily ($\text{CdS}_x\text{Se}_{1-x}$ – červený), xerografie (1948), fotoelektrické přístroje, polovodičová technika, farmaceutický průmysl.

Sloučeniny: Selenidy, H_2Se - zapáchající, Se_2Cl_2 , Se_2Br_2 , SeX_4 (bez I), SeF_6 , $(\text{SeO}_2)_n$, $(\text{SeO}_3)_{3,4}$ – poprvé připravil v 50. letech prof. Dostál dehydratací k. selenové za vakua (čím?), snadno se rozkládá na $\text{SeO}_2 + \text{O}_2$, H_2SeO_3 - oxidací Se pomocí HNO_3 , H_2SeO_4 (t.t. 58 °C tvoří podchlazenou kapalinu, příprava z H_2SeO_3 oxidací 30% H_2O_2), SeOF_2 – leptá sklo, SeOCl_2 – rozpouštědlo jako SOCl_2 , Se_4S_4 , Se_4N_4 – extrémně explosivní.

Te: *tellus* – země

Výroba Te: elektrochemicky.

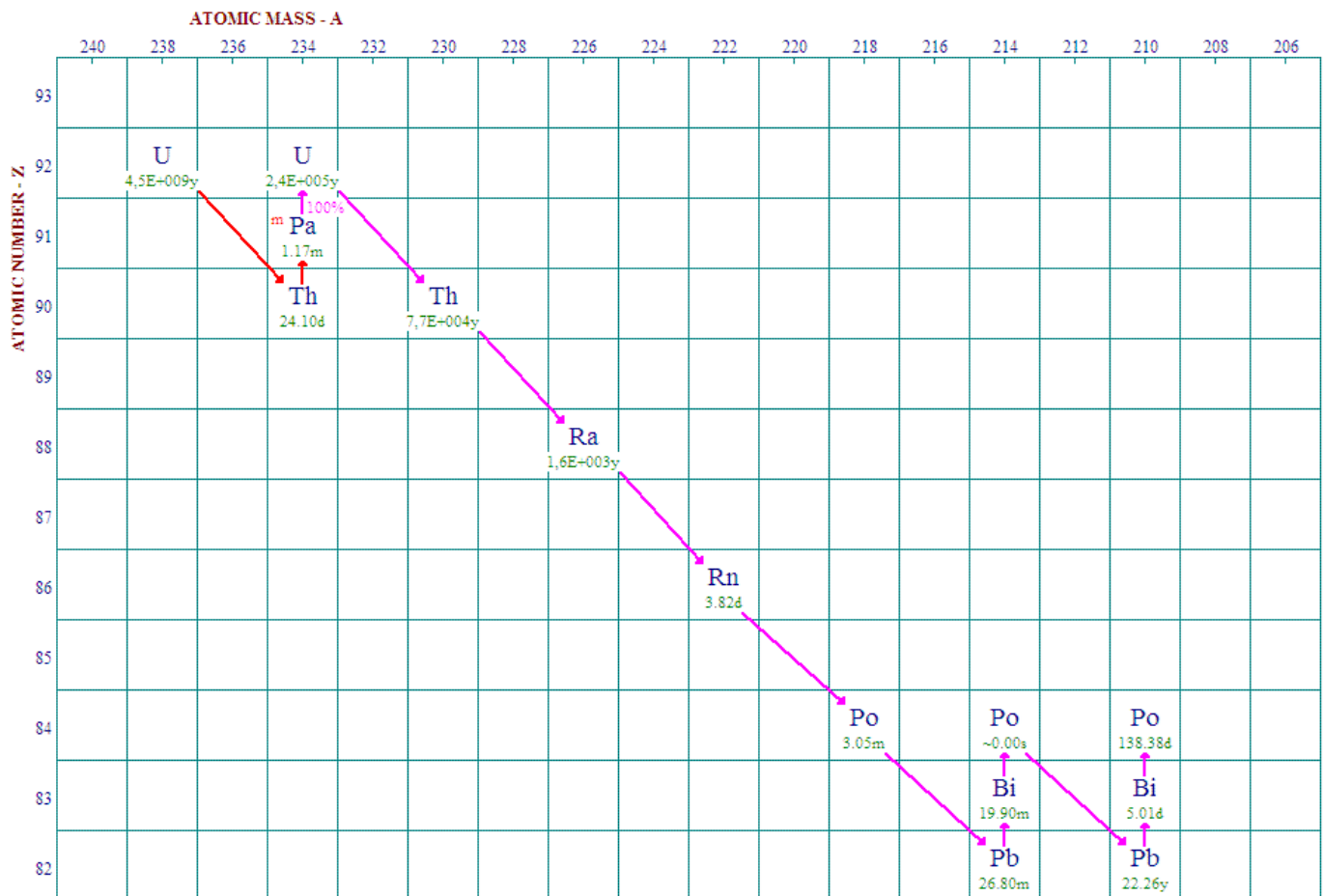

Použití: slitiny, především s Fe, barvení skel.

Sloučeniny: Telluridy, H_2Te – hnilobně zapáchající toxický, TeX_4 , TeF_6 , TeClF_5 , TeBrF_5 , TeO_2 , TeO_3 – nereaguje s vodou, připravuje se dehydratací k. tellurové, silné oxidační činidlo, H_2TeO_3 – jen zředěná, koncentrovaná rychle tvoří polymerní TeO_2 (příprava z TeCl_4 – jak?), H_6TeO_6 (tvar?), velmi slabá kyselina.

Po: *polonium* – Polsko, v roce 1898 jej izolovala M. Curie-Sklodovská – NC 1911, 27 izotopů ^{209}Po $T_{1/2} = 102$ let, ^{210}Po $T_{1/2} = 138$ dnů z ^{238}U jediný přírodní (dále žijící)

Sloučeniny: H_2Po , PoCl_2 a PoBr_2 – nejlépe prostudované dihalogenidy (z Se a Te), PoO_2 , PoO_3

Použití: ve směsi s lehčími prvky jako zdroj n, (jako jed: otrava (2) Alexandera Litviněnka poloniem za cca 30 milionu eur, 1. 11. 2006 hospitalizován a za 3 týdny zemřel (jako první zemřel asistent M. C.-Skłodowské))

Lv: *livermorium*, Objeveno v roce 2000, LvH_2 , $T_{1/2}({}^{293}\text{Lv}) = 60 \text{ ms}$